

ВЛИЯНИЕ НА ПРЕКИТЕ ГЕРМАНСКИ ИНВЕСТИЦИИ ВЪРХУ ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ

Докторант Кармен Димитров Вранчев¹

Резюме: Безспорно е влиянието на преките чуждестранни инвестиции върху икономиката на приемащата държава. Те влияят върху националното производство, неговия обем и структура, върху търговията (внос и износ), върху местния пазар и конкуренцията, заетостта и доходите на населението, върху иновационното и технологично развитие и т.н. Ефектите от тях имат проявления на ниво фирма (микро-), на ниво държава (макро-) и на регионално ниво. Статията анализира значението на Германия и преките инвестиции с произход Германия за икономиката ни, както и въздействието от дейността на Аурубис България като най-голямата германска инвестиция чрез преки, косвени и мултипликаторни ефекти върху металургичната индустрия у нас и ролята на компанията за икономическия растеж в страната.

Ключови думи: ПЧИ, ефекти от ПЧИ, икономически растеж.

JEL: F21, E22, O1.

Въведение

Преките чуждестранни инвестиции оказват съществено влияние върху икономиката на приемащата държава. Те водят до повишаване на производителността на труда, подобряване качеството на продукцията и конкурентоспособността, насърчават разкриването на нови работни места, увеличават заетостта и влияят положително на конкурен-

¹ Катедра „Индустириален бизнес и предприемачество“, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов, e-mail: karmen.vranchev@abv.bg.

цията на пазара на труда, допринасят за трансфера на знания, технологии и ноу-хау, стимулират потреблението. Преките чуждестранни инвестиции влияят върху приемащата икономика чрез съвкупност от преки и косвени ефекти, които, в зависимост от каналите на въздействие, могат да имат положителни и отрицателни проявления. Ефектите от тях не настъпват автоматично и веднага, а се проявяват в средносрочен и дългосрочен план на различни равнища.

Предмет на изследване в статията са влиянието и ефектите, които германските преки инвестиции оказват върху българската икономика. **Обект на изследване** са реализираните инвестиции с произход Германия в металургичната индустрия по примера на Аурубис България. **Основната цел** е да се идентифицират и оценят преките и косвените ефекти от тези инвестиции на национално (макро-), фирмено (микро-) и регионално равнище.

За постигането на целта се поставят следните **задачи**:

1. Да се направи анализ на преките чуждестранни инвестиции с произход Германия в България и оценка на влиянието им върху икономиката на страната;
2. Да се анализира дейността на Аурубис България като най-голямата германска инвестиция в страната;
3. Да се изследват ефектите от въздействието на германските инвестиции на микро-, макро- и регионално равнище по примера на металургичната индустрия и в частност на Аурубис България.

1. Мястото на Германия в българската икономика

Растежът на българската икономика след 2009 г. се дължи в голяма степен на модернизацията и реструктурирането на индустрията. Този процес включва както повишаване на индивидуалната производителност в отделните предприятия като резултат на повече инвестиции и внедряване на нови технологии, така и на относителното свиване на подотрасли за сметка на разширяване на производства, базирани на капитал и трансфер на технологии и знание. България постепенно привлича значителни по обем преки чуждестранни инвестиции (ПЧИ) предимно от Нидерландия, Австрия, Германия, Великобритания, Гърция и

Кипър. В периода 2010 – 2020 г. над половината от преките чуждестранни инвестиции в нефинансовите предприятия са концентрирани в индустрията и са с произход ЕС.

Федерална република Германия е сред водещите инвеститори в страната ни и е основен търговски партньор. През последните години тя заема предни позиции в класацията на големите страни инвеститори у нас. От 2015 г. стокообменът между двете държави бележи постоянен ръст (с изключение на 2020 г., през която има лек спад, дължащ се на последиците от коронавирусната пандемия) като прогнозите сочат, че през 2022 г. той ще достигне рекордните 10 млрд. евро (вж. табл. 1).

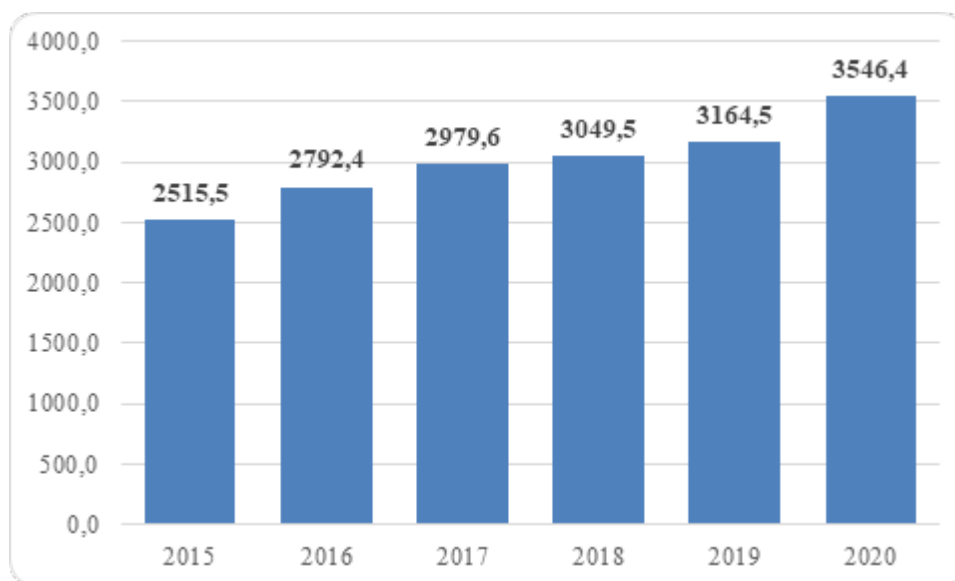
Таблица 1

Стокообмен между България и Германия за периода 2015–2021 г.

Година	Стокообмен (млн. евро)	Ръст, %	Износ, (млн. евро)	Ръст, %	Внос, (млн. евро)	Ръст, %	Салдо
2015	6 288	7.2	2 893	9.0	3 395	5.7	-502
2016	6 638	5.6	3 216	11.2	3 422	0.8	-206
2017	7 294	9.9	3 590	11.7	3 703	8.2	-112
2018	8 153	11.8	4 174	16.2	3 979	7.5	194
2019	8 462	3.7	4 410	5.6	4 052	1.8	358
2020	8 202	-3.1	4 466	1.7	3 715	-8.3	771
2021	9 801	19.5	5 267	17.9	4 534	22.1	733

Източник: Министерство на икономиката.

Интересът на германските компании, които имат намерение да инвестират в България и да открият нови производства, не намалява. Част от тях дори разширяват своите съществуващи производствени бази у нас или откриват производства на нови локации в страната. Последните проучвания на Германо-българската индустриално-търговска камара (ГБИТК) в София показват, че 95% от чуждите компании, които вече са направили инвестиции в страната, биха направили същия избор и дори са готови да ги разширят (Годишник, 2021). По данни на БНБ запасите на ПЧИ с произход Германия постоянно растат и за 2020 г. са в размер на 3 546,4 млн. евро. (вж. фиг. 1).

Източник: БНБ.

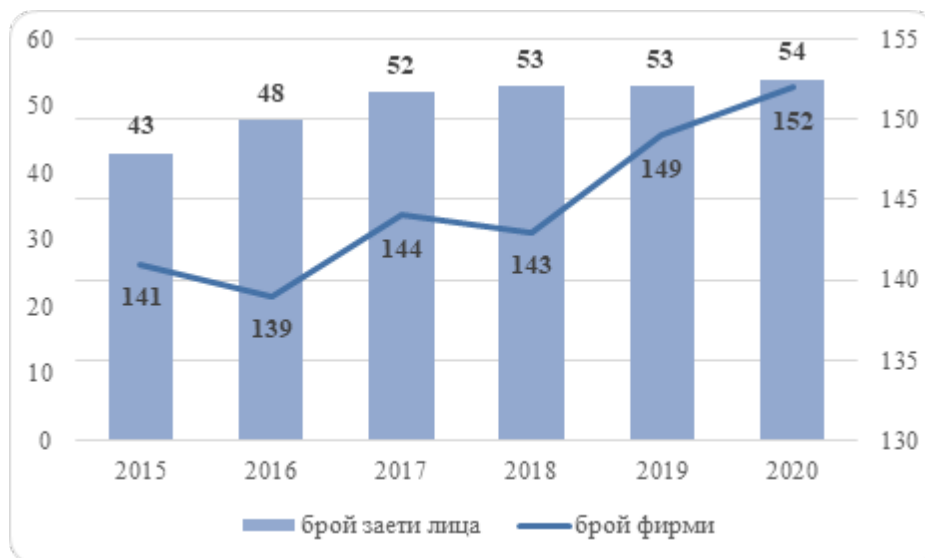
Фигура 1. Запас на ПЧИ с произход Германия за периода 2015 – 2020 г. в млн. евро

Според данните на Българската агенция за инвестиции (БАИ, 2021) за периода 2004 – 2021 г. са сертифицирани 51 проекта с германско участие, които обхващат клас А, клас Б и Приоритетен клас инвестиции на обща стойност 4 436,45 млн. лв. и съответно разкриване на 12 336 нови работни места. Тук трябва да се отбележи, че даден инвестиционен проект може да бъде сертифициран повече от веднъж (например при разширение или диверсификация на дейността).

През 2019 г. Институтът за пазарна икономика (ИПИ) прави анализ на германските инвестиции в България по поръчение на Германо-българската индустриално-търговска камара (ГБИТК) и фондация „Конрад Аденауер“, като разглежда и техните ефекти върху икономиката. Топ 3 секторите, които привличат преки германски инвестиции, са преработваща промишленост, търговия и финанси, и те формират около 94% от всички германски инвестиции в страната, докато общите ПЧИ в същите сектори представляват едва 48% от всички преки чуждестранни инвестиции в страната, т.е. очевидно се наблюдава известна концентрация от гледна точка на предпочитаните от германските фирми сектори на българската икономика (ИПИ, 2019).

По данни на Федералната банка на Германия (Deutsche Bundesbank) броят на германските фирми в България плавно нараства и от 141

през 2015 г., техният брой през 2020 г. е 152 – увеличение със 7%. Отново по данни на банката броят на заетите лица в германските фирми в България също постепенно расте и от 43 хил. заети през 2015 г., техният брой през 2020 г. е 54 хил., което бележи увеличение с повече от 25% за 5 години (вж. фиг. 2).

Източник: Deutsche Bundesbank.

Фигура 2. Брой германски фирми в България и брой на заетите лица в тях в хил. за периода 2015 – 2020 г.

Българската промишленост е експортно ориентирана, като голяма част от произведената продукция се реализира на световните и европейските пазари. Като член на ЕС търговията на страната ни е основно в рамките на Съюза и със съседните страни. Най-голям дял от неенергийните стоки при експорта заемат суровините и материалите – 46%. В тази група влизат и металите. В периода 2015 –2020 г. делът на мед и медни продукти се движи между 7 и 9% в общия износ на стоки от България.

Анализът на динамиката в структурата на двустранната търговия показва, че най-голям дял в експорта на България към Федералната република по данни за 2020 г. имат машините и компонентите (26,8%), следвани от металите (15,7%) и продуктите от минерали (11,9%). Износът на транспортна техника е на четвърто място с дял от 10,86%.

При вноса от Германия начело в класацията отново са машините и компонентите (32,9%), следвани от транспортната техника (13,97%) и химическите продукти (11,87%). На четвърто място са металите със 7,35%. Автомобилите, машините и химическата продукция са лидери в износа на страната през последните няколко години. Автомобилите и частите за тях обаче остават и най-внасяните продукти на германския пазар.

2. Ролята на Аурубис България в икономиката на страната и металургичната индустрия

Аурубис България АД е част от Аурубис АД (Aurubis AG, базирана в Хамбург, Германия). Основната дейност на компанията е преработването на медни концентрати, производство на рафинирана мед, регистрирана на Лондонската метална борса като бранд „Пирдоп“ и на медни аноди, а като вторични продукти в процеса на преработка на суровините се произвеждат сярна киселина, железен силикат, аноден шлам и фаялитов концентрат. Електролитната мед намира широко приложение в производството на медни продукти и изделия, в електротехниката и електрониката, машиностроенето, енергетиката, химията, строителството, автомобилостроенето и бита. Експертите прогнозираат значителен ръст в глобалното търсене на метали в периода на климатичен преход и развитието на алтернативни енергийни източници.

За настоящото изследване компанията Аурубис България е избрана по няколко причини:

- Аурубис България е на най-голямата чуждестранна инвестиция в България с произход Германия;
- инвестирала е над 1,2 млрд. лв. за последните 20 години в модернизация на производството, инфраструктурата и дейности по опазване на околната среда;
- играе значима роля в българската икономика;
- доминира в металургичната индустрия;
- най-голямата нефинансова компания в България според приходите от продажби за 2020 г. в класацията K100, на първо място в класацията Top 10 и в сектора металургия, на 9-то място по стойност на активите в K50 на в. „Капитал“, на първо

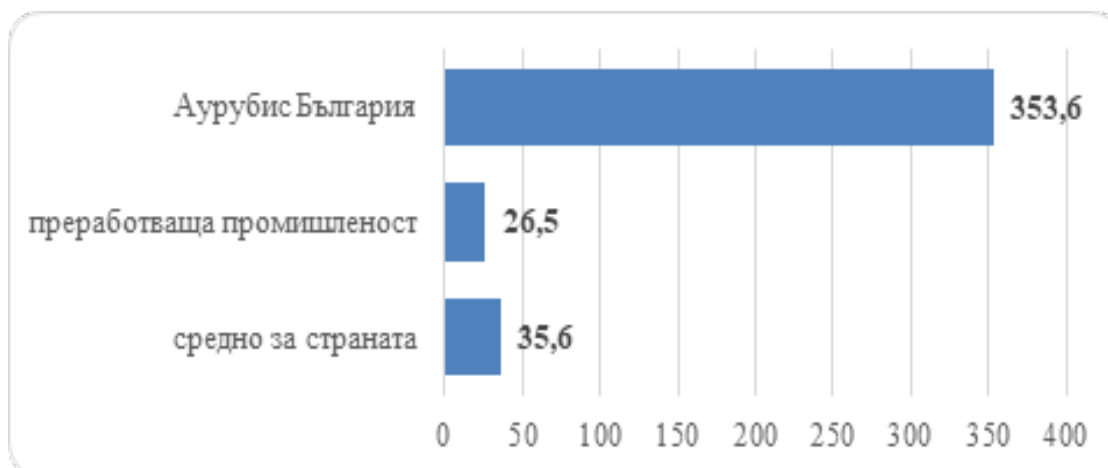
място в „Българският бизнес в цифри“ на ICAP Bulgaria и сред 150-те най-големи работодатели в страната, както и най-големият индустриален данъкоплатец в България.

В периода 2015 – 2020 г. компанията влага значителни средства в инвестиционни проекти. През 2015 г. стартира планиране на нова мащабна инвестиционна програма „Аурубис България Спектър 2018“ на стойност 180 млн. евро. През 2016 г. е изпълнен и проектът „Капиталов ремонт 2016“ на стойност 45 млн. евро. През 2019 г. над 25 млн. евро са предназначени за модернизация на енергопреносната и енергоразпределителната система на предприятието, реновация на пътната инфраструктура и сградния фонд.

През 2020 г. са направени инвестиции за 22,6 млн. евро в проект за изграждане на Фотоволтаична инсталация за производство на електрическа енергия за покриване на собственото потребление с инсталирана мощност от 9 999 kWp и подмяна и модернизация на съществуващото оборудване, енергопреносната и енергоразпределителната система на предприятието. Инвестицията по този проект продължава и през следващите няколко години.

Дейността на Аурубис България има значително макроикономическо измерение. В периода 2000 – 2020 г. компанията осъществява над 600 млн. евро инвестиции и със своята дейност допринася за растежа на брутния вътрешен продукт на страната. Текущата инвестиционна програма е в размер на 132 млн. евро за периода 2019 – 2022 г. с фокус върху инфраструктурата, научноизследователската и развойна дейност, енергийната ефективност и опазването на околната среда. През 2020 г. броят на наетите лица е средно 900.

Аурубис България реализира над 7% от общия износ и над 4% от вноса на България за 2020 г. с принос в растежа на брутния вътрешен продукт. Тя генерира около 50% от приходите от продажби на предприятията в сектор „Производство на основни метали“ и около 60% от приходите от производството и преработката на благородни и цветни метали. Производството на компанията допринася за 0,4% от брутната добавена стойност в българската икономика. Приходите от продажби на продукцията са около 1,5%, а реализираната печалба достига над 1% от общо отчетените за нефинансовите предприятия в България. Производителността на труда, измерена като добавена стойност на един нает, е близо 10 пъти по-висока от средната за българската икономика (вж. фиг. 3).

Източник: НСИ, изчисления на автора.

**Фигура 3. Производителност на труда през 2020 г.,
добавена стойност на един нает, хил. лв.**

Аурубис България е сред работодателите с най-високи възнаграждения не само в сектор металургия, но и в българската икономика – през 2020 г. заплащането в компанията е с 2,4 пъти по-високо от средната брутна месечна работна заплата за страната (вж. фиг. 4). Това се дължи отчасти и на естеството на работата.

Източник: НСИ, изчисления на автора.

**Фигура 4. Средна брутна месечна работна заплата
през 2020 г.**

3. Оценка на ефектите от дейността на компанията

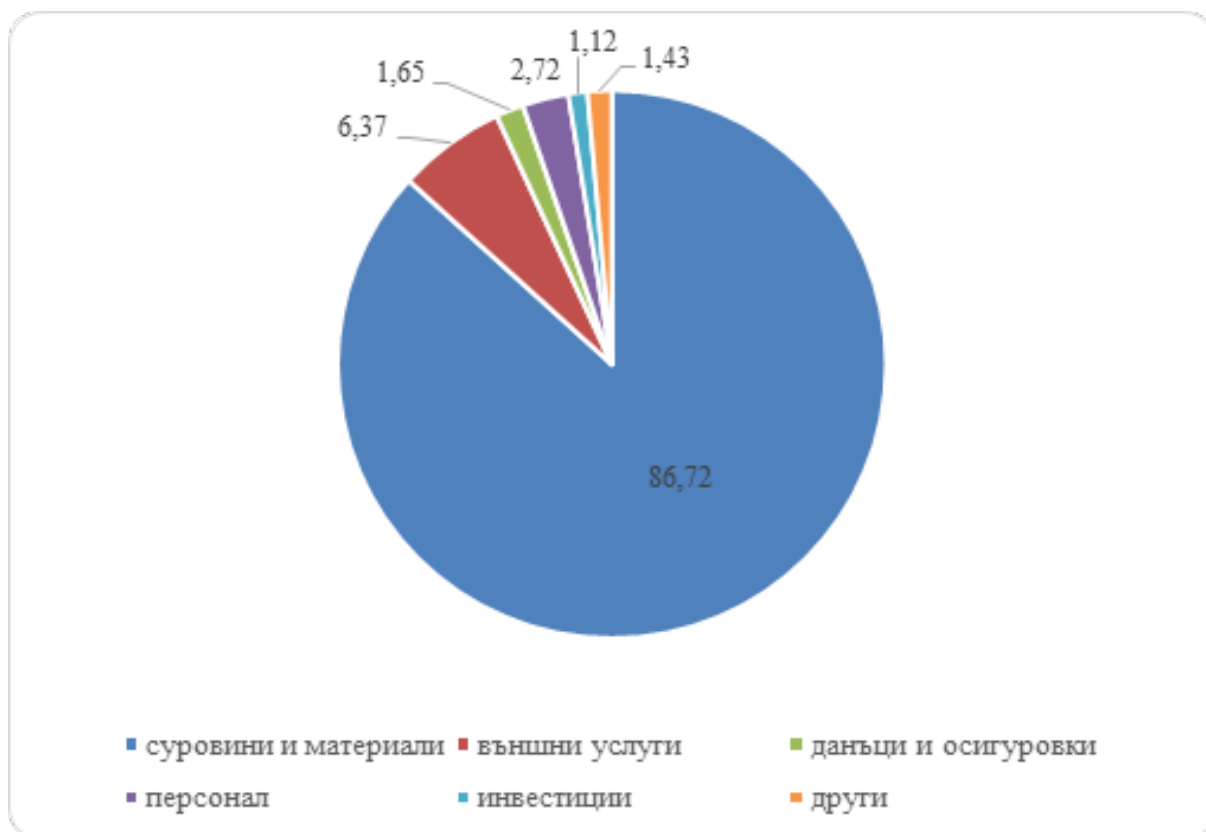
Дейността на Аурубис България има както преки, така и косвени ефекти за българската икономика. **Преките ефекти** се свързват с разходите ѝ за суровини, ДМА и външни услуги, възнаграждения за служителите, местни данъци и такси и др. **Косвените ефекти** възникват в резултат от взаимодействието с други компании и сектори на икономиката. От своя страна наетите лица в Аурубис България получават възнаграждения, които след това използват за покупка на стоки и услуги, което създава допълнително потребление и необходимост от развитие на нови бизнеси, които от своя страна отново генерират потребление, приходи и разходи и така водят до мултипликаторен ефект. Ефекти от дейността на компанията се наблюдават и на **регионално ниво** – на територията на общините в Средногорието. Цялостният икономически ефект от дейността на Аурубис България включва както прекия принос за допълнителното търсене на стоки и услуги през разходите на компанията, така и косвените ефекти по веригата на добавената стойност и доходите, които увеличават съвкупното вътрешно търсене в страната.

Най-общо **преките ефекти** от дейността на компанията в страната могат да се разделят на няколко големи групи:

- покупка на суровини, вложени в производството и поръчани от български доставчици;
- разходите за персонал;
- разходите за различни външни услуги;
- разходите за придобиване на дълготрайни материални активи.

В периода 2016 – 2020 г. съвкупните разходи от тези групи, реализирани в България, са над 1,5 млрд. лв. средно на година, като размерът им през годините варира в зависимост от външни и вътрешни фактори. През 2020 г. разходите на компанията, реализирани на местния пазар, възлизат на 1,47 млрд. лв., като близо 90% от тях са за покупка на суровини, електрическа енергия, горива и др.

През 2020 г. покупката на суровини формира основния дял от разходите на компанията в България – около 87% (вж. фиг. 5). Около 26% от нужните за производство концентрати са доставени от български компании – „Асарел Медет“ АД и „Елаците-Мед“ АД. В периода 2016 – 2020 г. закупените от български минни компании концентрати варират между 24 и 31% от всички преработени концентрати в производството.

Източник: ГФО, данни от Аурубис България.

Фигура 5. Структура на разходите в България през 2020 г. в %

Разходите за персонал представляват едва около 2,7% от общите разходи на компанията. Това е характерно за капиталоемки компании с висока производителност на труда, което е видно и от нивото на средните брутни месечни възнаграждения – 3 469 лв. през 2020 г. на фона на средното възнаграждение за страната от 1 437 лв. Малко над 5% са разходите за транспорт и логистика и около 3% са разходите за обслужване и поддръжка.

В резултат от дейността компанията отделя около 1,65% от разходите си за плащане на данъци (корпоративен данък, социални и здравни осигуровки на служителите, данък върху доходите на физическите лица, местни данъци и такси и др.). Разходите за инвестиции са 1,12%. На фона на всички разходи това на пръв поглед също изглежда малко. Но изпълнението на инвестиционните проекти често е обвързано с период по-дълъг от 1 календарна година, като тяхната реализация не е равномерно разпределена през годините и зависи от множество фактори.

Чрез своята дейност всеки един от доставчиците на стоки и услуги на компанията създава допълнително търсене на суровини и материали, стоки, различни видове услуги и т.н., което увеличава вече генерираното съвкупно търсене в местната икономика. По този начин се проявяват **косвените ефекти**. Така например разходите за покупка на местни суровини създават допълнително търсене на заети лица, покупка на машини и съоръжения, покупка на земя, оборудване и техника, строителни материали, строителни услуги и др. Последователно са разглеждани косвените ефекти – вторични и третични, от дейността на компанията на българския пазар и разходите, които тя прави за покупка на местни продукти и възнаграждения на наетите лица.

Косвени ефекти се наблюдават при *разходите за инвестиции*. При инвестиции в строителството (сгради, инфраструктура, нови мощности) се генерира допълнително търсене на строителни материали, техника, транспорт, оборудване, консултантски услуги (архитекти, дизайнери), обзавеждане и т.н. На база на разходните мултипликатори за различните свързани дейности (ОИСП, Таблици "Ресурс-използване", 2018), съвкупният ефект върху вътрешното потребление в страната, който включва т.нар. вторични ефекти върху търсенето, нараства от 62,5 млн. лв. до 125 млн. лв. за периода 2016 –2019 г. За 2020 г. разходите за инвестиции са 3,3 млн. лв., като те генерират допълнително търсене по веригата на стойността на инвестиционната и строителната дейност от близо 3,5 млн. лв. в българската икономика.

Разходите за външни услуги имат вторичен ефект и са насочени предимно към компании от различни сектори на местната икономика и за 2020 г. те са в размер на 115 млн. лв. Косвеният ефект от тях, изчислен на база оценка на разходни мултипликатори за различните групи външни услуги, води до съвкупен допълнителен вторичен ефект в размер на около 84 млн. лв. Външни услуги могат да бъдат различни бизнес и консултантски услуги, обучения на служителите, почистване и др.

Разходите на компанията за покупка на основни суровини имат също и косвен ефект. Те са различни през годините и се влияят от множество фактори. Такива фактори могат да бъдат развитието на световната икономика, борсовите цени на медта, цената на електроенергията и горивата, разходите за транспорт и др. През 2020 г. разходите за суровини и материали възлизат на близо 1 млрд. лв. (пряк ефект от разходите) като около 87% са за медни концентрати. 26% от нужните за

производството концентрати са закупени и доставени от местни компании. Така съвкупният вторичен ефект, изчислен на база оценка на разходни мултипликатори за различните групи суровини, е в размер на около 500 млн. лв.

Разходите за персонал в Аурубис България се увеличават с над 15% от 24 млн. през 2018 г. до близо 28,4 млн. лв. през 2020 г., което е резултат от нарастването на броя на наетите и от увеличението на възнагражденията и осигурителните вноски. Изплатените възнаграждения на служителите пораждат допълнително потребление в местната икономика чрез покупката на стоки и услуги в различни сектори (ефект на дохода). Те генерират допълнително вътрешно потребление от около 16,32 млн. лв. в местната икономика, при което съвкупният ефект върху агрегатното търсене, изчислен на базата на разходен мултипликатор на доходите от 1,58, е над 44,21 млн. лв. Това означава, че получените нетни възнаграждения от наетите лица генерират допълнително търсене на стоки и услуги в различни сектори.

Потреблението на домакинствата като резултат от полученото възнаграждение оказва вторичен ефект върху заетостта чрез необходимостта от съществуването и функционирането на други фирми в различни браншове, от чиито продукти и услуги се възползват потребителите в ежедневието си. Дейността на Аурубис България създава средно около 4,7 пъти повече работни места от заетите в нея (средно 900 през 2020 г.), т.е. допълнително създадени работни места в икономиката са 4 230 през 2020 г.

Инвестициите в обучение и повишаване на квалификацията водят до повишаване на производителността и до повишаване на конкурентоспособността на служителите на пазара на труда. С инвестициите в нови технологии се повишават и изискванията към уменията на служителите. Обученията помагат при адаптацията и безпроблемната работа с новите технологии, внедрени в производството. Развитието и мотивирането на персонала повишават неговата производителност. Разработени са редица практикантски и стажантски програми, както и програма за дуално обучение с местни професионални гимназии.

Освен ефектите на микро- и на макроравнище дейността на Аурубис България оказва влияние и на **регионално равнище**. С оглед размера на компанията въздействието, което тя оказва върху Средногорието и общините, в които е разположена, е значително. Годишно

разходите за местни данъци и такси в общините Пирдоп и Златица възлизат на повече от 1,1 млн. лв., което има положителен ефект върху техните финанси. Тази сума представлява средно 14% от приходите от местни данъци и такси на община Пирдоп и 35% от тези на община Златица.

На регионално ниво ефект има и върху пазара на труда. В малки общини наличието на голям работодател е от изключително значение за осигуряване на заетост, в допълнение може да се посочи и атрактивното ниво на заплати във фирмата, което е в пъти по-голямо от средното за страната. Така компанията е атрактивна за жителите и на околните общини Антон, Копривщица, Мирково, Чавдар и Челопеч.

Естеството на материалите, които се използват в металургичното производство, оказва неизбежно влияние върху околната среда. Компанията работи непрекъснато за оптимизиране на процеса с цел намаляване на въздействието върху околната среда, което е и нейн основен приоритет. От приватизацията през 1997 г. досега за модернизирани са вложени близо 600 млн. евро, като 100 млн. от тях са използвани за изпълнение на мерките, предприети за подобряване представянето на компанията по отношение на околната среда.

Допълнителен положителен ефект оказва и ангажиментът на Аурубис България в сферата на корпоративната социална отговорност (CSR). Всяка година Аурубис България реализира редица социални проекти на национално и местно ниво, съчетавайки корпоративните си ценности със стремежа да бъде в полза на обществото. Последователната социална политика се реализира чрез споразумения с общинските ръководства на гр. Пирдоп и гр. Златица, които се изпълняват на годишна база и отговарят на социалната политика на компанията и приоритетните нужди на съответната община. Ежегодно се реализира социална програма, проектите от която са насочени към подпомагане на хора в неравностойно положение, здравеопазване, образование и таланти деца, спортни инициативи, културни проекти и др. За последните 10 години компанията е направила дарения на стойност над 6 млн. лв. Освен проектите, включени в социалните споразумения, Аурубис България осъществява и други социално значими проекти в партньорство с асоциации, училища и други организации, споделящи общи идеи за развитието на региона.

Компанията разработва „Стратегия за устойчивост 2018 – 2023“. Тя е част от стратегията на Групата Аурубис и се фокусира върху хората, околната среда и икономиката.

Може да се направи извод, че регионалният ефект на Аурубис България е силно изразен в 9 общини (Пирдоп и Златица, околните 5 общини – Антон, Копривщица, Мирково, Чавдар и Челопеч, както и в общините Етрополе и Панагюрище, на териториите на които са разположени медодобивните компании, от които се купуват суровини) както по отношение като голям работодател, така и по отношение на потребител на стоки и услуги, които се доставят от местни компании.

4. Заключение

Безспорно е влиянието на чуждите инвестиции върху икономиката на приемащата страна. Чрез своето производство и дейност Аурубис България оказва положително влияние върху икономиката на страната. Пълният ефект от това влияние за 2020 г., измерен чрез създаденото съвкупно търсене, е в размер на повече от 2 млрд. лв. и над 4200 работни места, непряко създадени по веригата в резултат на дейността. Отчетено е и влиянието на първичните, вторичните и мултипликаторните ефекти на микро-, макро- и регионално равнище.

Основният ефект е свързан с производството и процеса на преработване и намира пряко отражение в разходите за суровини и материали от местни доставчици. Вторичните (косвени) ефекти по веригата на доставките на стоки и услуги генерират допълнително вътрешно търсене в местната икономика.

На национално (за държавния) и регионално ниво (за общинските бюджети) положителен ефект оказват и платените данъци през годината, тъй като компанията е най-големият индустриален данъкоплатец в България. Това дава допълнителен тласък за развитие на малките общини, на чиито територии е разположено предприятието, и на Средногорието. В допълнение корпоративната социална отговорност на компанията засилва въздействието на тези ефекти върху обществото като цяло.

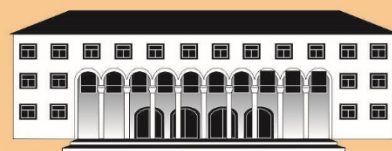
Използвани източници

- Българската агенция за инвестиции (БАИ) <https://investbulgaria-virtualoffice.com/home#bg>
- Българска асоциация на металургичната индустрия (БАМИ). Годишник 2020
https://bami.bg/media/docs/godishnik_2020_04.08.2021_print_888d65cea80e2793ccf16d72c1cb5f42.pdf.
- Българска народна банка (БНБ) <https://www.bnb.bg/>
- Георгиев, Я., Трифонова, М. & Белчев, Д. *Германо-българските търговски отношения (2001-2018)*. София, ГБИТК.
- Георгиев, Я. Б. (2020). *Българската икономика преди и по време на коронавирусната пандемия: Предизвикателства, възможности и перспективи в контекста на Европейския съюз*. София, ГБИТК.
- Годишник. (2021). *Годишник на ГБИТК 2021*. София, Дизайн бокс.
- ГФО на Аурубис България
- ИПИ. (2019). *Германските инвестиции в България 1990-2017*. София, ГБИТК.
- Национален статистически институт (НСИ) <https://nsi.bg/bg>
- Министерство на икономиката <https://www.mi.government.bg/bg>
- ОИСР, Таблици "Ресурс-използване", 2018.
- Федералната банка на Германия (Deutsche Bundesbank)
<https://www.bundesbank.de/de>

ISSN 0861 - 6604

БИЗНЕС управление

БИЗНЕС управление 1/2022

ИЗДАНИЕ НА
СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ
„Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЩОВ

1/2022

Редколегия на сп. „Бизнес управление“

Редколегия на сп. „Бизнес управление“

Проф. д.н. Борислав Борисов – главен редактор, Стопанска академия „Д.А.Ценов“ - Свищов

Проф. д-р Красимир Шишманов – зам. главен редактор, Стопанска академия „Д.А.Ценов“ - Свищов

Проф. д.н. Божидар Божинов, Стопанска академия „Д.А.Ценов“ – Свищов

Проф. д-р Любчо Варамезов, Стопанска академия „Д.А.Ценов“ - Свищов

Доц. д-р Иван Марчевски, Стопанска академия „Д.А.Ценов“ - Свищов

Доц. д-р Ирена Емилова, Стопанска академия „Д.А.Ценов“ - Свищов

Доц. д-р Румен Ерусалимов, Стопанска академия „Д.А.Ценов“ - Свищов

Доц. д-р Силвия Костова, Стопанска академия „Д.А.Ценов“ – Свищов

Доц. д-р Симеонка Петрова, Стопанска академия „Д.А.Ценов“ – Свищов

Международна редколегия на сп. „Бизнес управление“

Проф. д. ик. н. Дмитрий Чистов – Финансов университет при правителството на руската федерация, Москва, Русия.

Проф. д. ик. н. Татяна Орехова – Донецки национален университет, Виница, Украйна

Проф. д. ик. н. Виктор Чужиков - Киевския национален икономически университет „Вадим Гетман“, Украйна.

Проф. д-р Йото Йотов – Драксел университет, Филадельфия, САЩ

Проф. д-р Дариуш Новак - Университет по икономика и бизнес, Познан, Полша

Проф. д-р Синиша Зарич – Университет на Белград, Сърбия

Доц. д-р Иоана Панагорец – Университет Валахия, Търговище, Румъния

Стилов редактор – Анка Танева

Превод на английски език – ст. преп. Румяна Денева,
ст. преп. Радка Василева

Технически секретар – Живка Тананеева

Отпечатването на бр. 1-2022 г. на списанието се осъществява с безвъзмездната финансова помощ на Фонд "Научни изследвания", съгласно Договор КП-06-НПЗ/12 от 15.11.2021 г., по конкурс "Българска научна периодика - 2022 г."

Дадено за печат на 09.05.2022 г., излязло от печат на 12.05.2022 г.,
формат 70x100/16, тираж 40

© Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ – Свищов,
ул. „Ем. Чакъров“ 2, тел.: +359 631 66298

© Академично издателство „Ценов“, Свищов, ул. „Цанко Церковски“ 11А

БИЗНЕС **УПРАВЛЕНИЕ**

Стопанска академия
„Д. А. Ценов“ – Свищов

Година XXXII, кн. 1, 2022

СЪДЪРЖАНИЕ

МЕНИДЖМЪНТ практика

СПЕЦИФИКА НА МЕДИИТЕ КАТО БИЗНЕС ОРГАНИЗАЦИИ И МОДЕЛИ ЗА АНАЛИЗ НА СЪЗДАВАНИТЕ ОТ ТЯХ СТОЙНОСТИ

Доц. д-р Михаил Чиприянов, докторант Магдалена Андоновска..... 5

Q-COMMERCE – СЛЕДВАЩО ПОКОЛЕНИЕ ЕЛЕКТРОННА ТЪРГОВИЯ

Доц. д-р Михал Стоянов 18

ОТРАЖЕНИЕ НА КОВИД-19 ВЪРХУ РАЗВИТИЕТО НА ЗАСТРАХОВКА „КАСКО НА МПС“ В БЪЛГАРИЯ

Доц. д-р Румен Ерусалимов, докторант Николай Илиев 38

КОНЦЕПТУАЛЕН ПОДХОД ЗА ПРЕДСТАВЯНЕ НА ТЕКСТОВИ ДАННИ ОТ УЕБ БАЗИРАНИ ИНФОРМАЦИОННИ СИСТЕМИ В СТРУКТУРИРАНА ФОРМА

Доц. д-р Пламен Христов Милев, Явор Николов Табов 50

ВЛИЯНИЕ НА ПРЕКИТЕ ГЕРМАНСКИ ИНВЕСТИЦИИ ВЪРХУ ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ

Докторант Кармен Димитров Вранчев 64